

comptava amb 31 centres residencials amb una capacitat per a 664 toxicòmans.

Taula 45. Oferta de places de residència per a toxicòmans el 2003

Oferta pública				Oferta total	
Generalitat	Administració local	Iniciativa social concertada	Iniciativa mercantil	Places	Serveis
25	-	529	110	664	31

Font: Mapa de Serveis Socials 2003

2.15 Atenció social a persones afectades pel VIH-Sida

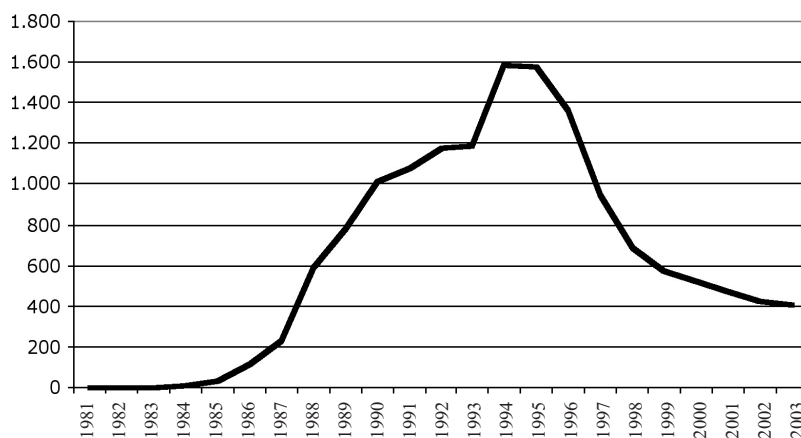
Durant l'època analitzada, la societat catalana, com la majoria de societats del món, va haver de fer front a nous fenòmens amb implicacions tant socials com sanitàries. Situacions difícils de controlar ja que, fins aleshores, encara no havien aflorat. Era el cas de les persones afectades pel VIH-Sida.

Aquesta malaltia constitueix un cas singular en la història de la salut pública. El seu origen precís és desconegut, i si bé devia aparèixer a meitats del segle XX, no es va identificar com a tal fins els anys 80, en què va començar a fer estralls en els països desenvolupats. Ser diagnosticat de Sida fou durant molts anys una pràctica sentència de mort, en un procés complicat i dolorós en què les fases finals abocaven imatges de camp de concentració, com va exemplificar un polèmic anunci d'una coneguda marca de moda. Inicialment, també, quedaven difosos els mecanismes de transmissió de la malaltia, cosa que, afegit a la seva especial prevalença entre col·lectius d'homosexuals i drogodependents —llavors ben lluny de l'acceptació social que gaudeixen avui dia—, va afectar profundament la psicologia social. Serveixi per il·lustrar aquest problema el fet que la Generalitat va haver d'ocultar la finalitat dels primers centres d'acolliment de malalts de Sida, amb l'esperpent afegit

d'haver de dissimular el caràcter de religioses de les úniques persones que acceptaven en aquell moment fer-se'n càrrec.

Un correcte coneixement de la malaltia i els seus mecanismes de contagi, primer, i de tractament, després, van permetre resituar el problema en la seva adequada dimensió. Avui dia, en què s'han desenvolupat medicaments que si bé no curen la malaltia, pràcticament garanteixen la supervivència del malalt —el qual pot portar una vida quasi pràcticament normal—, la preocupació pel Sida s'ha reduït enormement, fins al punt que alguns lectors puguin sorprendre's que se li dediqui un apartat en l'acció de Govern de Benestar Social. No obstant, el drama que va constituir, amb quasi 10.000 morts, molts d'ells persones en la plenitud de la seva vida i sovint pertanyents a col·lectius líders de la societat (intel·lectuals, artistes, joves valors, etc.), converteixen aquest tema en un dels més punyents amb els quals la Generalitat es va haver d'afrontar. Cal agrair a la ciència que aquest tema ja no hagués de ser heretat pel següent Govern, per molt que encara representi uns costos econòmics formidables per als pressupostos de la sanitat catalana.

Gràfic 33. Evolució dels casos de VIH-Sida detectats a Catalunya 1981-2003

Font: Centre d'Estudis Epidemiològics sobre la Sida de Catalunya (CEESCAT).

La declaració dels primers casos del Virus de la Immunodeficiència Humana (VIH) van coincidir amb l'arribada de la Generalitat, a principis de la dècada dels vuitanta. Des d'aleshores, l'epidèmia del VIH-Sida a Catalunya va ser un dels principals problemes de salut pública, havent arribat a ser la principal causa de mort entre els joves. Sortosament, la situació al 2003 ja era diferent, ja que tot i continuar sent un problema de salut greu, ja no era una de les causes de mortalitat més freqüents entre la població. La progressiva implementació d'intervencions preventives n'havia disminuït, a més, la seva incidència en alguns col·lectius i la introducció dels tractaments antiretrovirals havia allargat la supervivència i la qualitat de vida de les persones afectades. Així, actualment, els tractaments endarrereixen la progressió de la infecció pel VIH i fins i tot eviten l'aparició de la Sida i la seva evolució un cop que ja s'ha manifestat, si bé encara avui no es disposa de cap tractament curatiu.

A Catalunya, amb una població aproximada de 6'1 milions d'habitants (2003), s'havien notificat 15.122 casos de Sida fins al desembre de 2003.²⁹ La taxa anual de casos de Sida va augmentar considerablement des de 1983 (amb una taxa d'incidència de 0,8 casos per 100.000 habitants) fins a 1994 i 1995 (amb unes taxes de 25,9 i 25,6 casos per 100.000 habitants, respectivament). A partir de 1996 (21,7 casos per 100.000 habitants), s'observa un descens continu fins el 2000 (8,6 casos per 100.000 habitants). En els últims anys analitzats, la taxa d'incidència continuava decreixent, però s'observa un pendent més atenuat en aquesta evolució. La mortalitat en els pacients diagnosticats de Sida, va augmentar progressivament des de l'inici de l'epidèmia fins al 1995. Així, la taxa de mortalitat va passar del 0,28 per 100.000 habitants (1985), al 8,2 (1990) i al 17,7 (1995). A partir de 1996,

29. La vigilància epidemiològica de la Sida es coordina i dirigeix a través del Centre d'Estudis Epidemiològics sobre la Sida de Catalunya (CEESCAT), amb la participació de diverses institucions: l'Agència de Salut Pública de Barcelona, les delegacions territorials del Departament de Sanitat i la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil del Departament de Justícia. Les dades presentades estan extretes de l'informe 2003 del CEESCAT.

s'observa un descens marcat de les taxes de mortalitat per Sida: el 1998 era de 4 morts per 100.000 habitants, una quarta part dels morts que hi va haver el 1995 per aquesta causa, i aquesta xifra es va mantenir durant els anys 1999 i 2000. En els darrers anys, la taxa de mortalitat per Sida continuava disminuint. L'any 2002 va ser de 3,8 morts per 100.000 habitants, i en el 2003 de 3,1 morts per 100.000 habitants.

A banda de l'aspecte purament sanitari o clínic, el VIH-Sida ha tingut, i té encara, un fort component social i humà. Donat el context en què va sorgir la malaltia i tots els tabús que la perseguïen, va ser fonamental la **tasca pedagògica i d'informació** que es va fer des de les administracions i des de les entitats d'ajuda que comptaven amb el suport de la Generalitat. Des dels inicis de l'epidèmia, s'havia produït un estigma basat en la desinformació i la por. Així, les actuacions del Govern es van basar, fonamentalment, en el **recolzament a la investigació del VIH-Sida** i en el desenvolupament d'activitats de formació, divulgació i sensibilització. Vetllar perquè totes les persones afectades pel virus poguessin exercir plenament i total la igualtat de drets i llibertats fonamentals, lluitant contra la discriminació i comprometent-se a desenvolupar polítiques nacionals que protegissin les persones afectades a través de la seva promoció i del desenvolupament d'un entorn jurídic i social favorables era responsabilitat de la Generalitat. De fet, la lluita contra el silenci, l'estigma, la discriminació i la negació de la realitat es tractava d'un element més de lluita contra la malaltia, pel que fa a la prevenció, l'atenció, el recolzament i el tractament que reduïa la vulnerabilitat del col·lectiu afectat.

A més, des del Govern es va entendre que la **prevenció** era l'eina imprescindible per lluitar contra aquest virus. Així, es van potenciar les actuacions de prevenció en estreta col·laboració amb els ajuntaments i prestant suport econòmic a les entitats que duïen a terme aquest tipus de tasca.